

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

У В У

1993/1994

МІУНХЕН

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

У В У

1993/1994

МЮНХЕН

З М І С Т

Український Вільний Університет. Загальні відомості	3
<i>Р. Дrajньовський</i> : Звіт Ректора Українського Вільного Університету за академічний рік 1993/1994	7
<i>М. Лабунька</i> : Звіт Декана Філософічного Факультету УВУ за академічний рік 1993/1994	11
<i>З. Соколюк</i> : Звіт Декана Факультету Права і Суспільно-Економічних наук УВУ за академічний рік 1993/1994	25
<i>М. Лабунька</i> : Августин Волошин – Президент Карпатської України і Ректор Українського Вільного Університету	30
Додаток: Знімки з діяльності Університету	41

ISBN 3 - 928687 - 21 - 2

Український Вільний Університет

Mühlthaler's Buch- und Kunstdruckerei GmbH, München

diasporiana.org.ua

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ – МЮНХЕН *Загальні відомості*

Історична довідка

Український Вільний Університет засновано весною 1921 р. у Відні й перенесено восени того ж року до Праги, де він діяв до 1945 р. Після війни Університет відновив свою діяльність у Мюнхені і Баварський уряд визнав 16.9.1950 р. УВУ, надані ним академічні звання та дипломи. Це визнання відновлено 28.6.1978 р. окремою Новелею до Баварського Високошкільного Закону. Міністерство освіти України визнало Договором від 12.11.1992 р. правочинність дипломів УВУ в Україні.

Цілі і завдання

На Філософічному Факультеті можна здобути згідно з Правилами студій й Промоції звання магістра згл. доктора філософії. Факультет Права й Суспільно-економічних наук надає згідно з Правилами студій академічний ступінь магістра й доктора права, магістра й доктора економічних згл. політичних наук. Габілітаційний процес визначений окремими правилами.

УВУ приймає на студії осіб, які хочуть засвоїти й поповнити знання з українознавчих предметів гуманістичних дисциплін україністики, славістики, права, політології й економії. Викладовою мовою є українська.

За інформаціями просимо звертатися до Секретаріату Університету:

Ukrainische Freie Universität
Pienzenauerstr. 15, D-81679 München
Tel: (089) 980372, (089) 986928; Fax: (089) 9810263

Керівництво і структура Університету

Ректорат:

Ректор: *проф. д-р Роман Дrajнговський*
Проректор: *проф. д-р Григорій Васькович*

Філософічний факультет:

Декан: *проф. д-р Мирослав Лабунька*
Проректор: *проф. д-р Володимир Косик*
Секретар: *доц. д-р Дмитро Зленко*

Факультет права і суспільно-економічних наук:

Декан: проф. д-р Зиновій Соколюк

Продекан: проф. д-р Омелян Кушпета

Секретар: д-р Микола Шафовал

Головний секретар: д-р Микола Шафовал,

Квестор: Рома Задарко

Контрольна Комісія:

Проф. д-р Олександра Кисілевська-Ткач

Доц. д-р Олекса Вінтоняк

Д-р Адвентина Животенко-Піянков

Університетський суд:

Проф. д-р Петро Цимбалістий

Проф. д-р Василь Лучків

Дослідний Інститут Німецько-Українських Відносин:

Директор: проф. д-р Зиновій Соколюк

Педагогічний Інститут:

Директор: проф. д-р Олександра Кисілевська-Ткач

Постійний Університетський Семінар

Директор: проф. д-р Мирослав Лабунька

Секретар: д-р Микола Шафовал

Наукові співробітники:

Доц. д-р Дмитро Зленко

Канд. філол. наук Михайло Присяжний

Д-р Микола Шафовал

Бібліотека: Дипл. бібліотекарка: Доріс Фанкуцем

У заступстві: мгр Мирослав Фіцак

Делегатури УВУ:

Франція: Директор - проф. д-р д-р Арістрід Вирста

Кавада: Директор - проф. д-р д-р Петро Б. Т. Біланюк

Науково-педагогічний склад

1994 р. Склад Викладачів Філософічного Факультету й Факультету Права й Суспільно-економічних наук начислював 79 професорів, доцентів і лекторів, що походять в основному з української діаспори.

Процес навчання

Виклади й семінари під час семестру проходять згідно з програмою викладів – Index Lectionum. *Літний семестр* починається в червні й кінчається у серпні. *Зимовий семестр* починається в листопаді й кінчається у березні.

Заняття *Постійного Університетського Семінаря* проходять кожної середи. У них беруть участь запрошені українські й чужинецькі вчені та політичні суспільні діячі. Після кожного викладу відбувається дискусія. Семінарійні сесії проходять українською, німецькою, англійською й французькою мовами, в залежності від того, якою мовою володіє доповідач.

Дослідний Інститут Німецько-Українських Відносин (ДІНУВ) досліджує німецько-українські зв'язки в історичній перспективі з пріоритетом дослідів ХХ-го ст. та веде студії сучасних відносин за такими напрямками: політичні, наукові, культурні, релігійні та ін. взаємини; ширить свою інформацію з вислідів в Німеччині та Україні, а також в інших країнах. Серед методів діяльності Інституту – координація індивідуальних та колективних наукових дослідів, організація наукових конференцій, симпозіумів, дискусійних нарад, видавання щорічного наукового збірника.

Програма *Педагогічного Інституту* складається з двох самостійних сесій, що відповідають двом семестрам і чергуються. Сесія «А» наголошує методологію навчання, а Сесія «Б» поглиблює знання викладаного предмету. Студії можна починати від будь-якої сесії. Після закінчення двох сесій, складення іспитів і відбуття практики в школі, учасники отримують свідоцтва Інституту. Число студентів, що відвідують університетські заняття коливається між 120 і 150.

Видання університету в роках 1946-1994

1. Наукові записки (13 томів)
2. Наукові збірники (ювілейне видання, 16 томів)
3. Підручники (13 томів)
4. Монографії (53 томи)
5. Альбоми українського мистецтва (5 томів)
6. Матеріали до української діалектології (3 томи)
7. Скрипти (48 томи)
8. Видання Інституту заочного навчання (13 томів)
9. "Studien zu Nationalitätenfragen" (9 чисел)
10. Публікації з етології (зошит 1-81)
11. Публікації про українські поселення в діаспорі (4 томи)
12. Передруки (українські граматики й літературознавство: 20 томів)
13. Різне (38 зошитів)
14. Jahrbuch der Ukrainekunde, німецькомовні збірники (28 томів)
15. Програми викладів (36 зошитів)

Книжкові фонди і архівні матеріали

Бібліотека й архів є складовою частиною Університету. Бібліотека є доступна для всіх відвідувачів. Її книжкові фонди досягають 25.000 томів. Збірка часописів і журналів охоплює українські діаспорні видання (1939-1994) і українські від 1965 р. (30 журналів і 22 часописи).

Архів охоплює архівні матеріали Університету, як також збірки, передані українськими установами й особистостями в діаспорі. Відбитки зберігаються, але не каталогізуються. Збірки періоду до 1946 р. збережені лише частинно. Більша частина втрачена з огляду на советську окупацію Праги. Збірка матеріалів започаткована 1946 р. має за ціль збереження українки в різних предметах для дальшого передавання вартостей української культури, історії, літератури й етнографії.

ЗВІТ РЕКТОРА УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЗА АКАДЕМІЧНИЙ РІК 1993/1994

1. Навчально-наукова діяльність УВУ

Український Вільний Університет має давні наукові традиції, які склалися протягом всіх років його існування. Не був винятком рік моєї каденції. Про успіхи в науковій діяльності вказують видання, які появились протягом цього періоду. Хочу підкреслити, що ми видали „Науковий збірник УВУ”, число 16, де вміщено матеріали спільної з Львівським університетом і НТШ наукової конференції до 70-річчя УВУ, добре впорядкований збірник в німецькій мові „Studien zu Nationalitätenfragen”, підручник Володимира Яніва „Нариси до історії української етнопсихології”, спільну з Львівським університетом монографію Олега Шаблія „Академік Степан Рудницький. Фундатор української географії”, два числа „Бюлетню УВУ” та „Індекс”. На жаль, фінансові обмеження не дозволяють розвинути цю ділянку, використовуючи вповні наш потенціал, хоча це є однією з важливих частин всієї нашої роботи.

Друга не менш важлива частина – науково-педагогічна. Ми вперше після довгих років відновили зимовий семестр УВУ, який проходив від листопада 1993 року по березень 1994 року у вечірні години та вихідні дні. При тому використовувався професорсько-викладацький склад з числа працівників УВУ та тих, що живуть у Мюнхені. Дуже багато часу зайняла підготовка до літнього семестру УВУ 1994 року. Ми дбали, насамперед, про те, щоб кожен день викладів був якнайбільше ефективний, використовуючи звання професорів намічених предметів у цьому семестрі.

В році, що минув, започатковано нову форму діяльності – Постійний університетський семінар, який проходить щотижня українською, або німецькою чи англійською мовами. Беручи під увагу вимоги часу ми переорганізували Інститут дослідів національних проблем на Інститут дослідів німецько-українських відносин. Були організаторами і співорганізаторами кількох наукових конференцій, на яких мені доводилося доповідати.

2. Контакти з Україною

Протягом моєї каденції не переривалася тяглість стосовно наших контактів з Україною, яким Сенат надає особливого значення. Керівництво УВУ виходило з того, що наші зв'язки через Міністерство освіти повинні бути постійними і далекосяжними. У грудні 1993 року ми приймали делега-

цію Міністерства освіти України – заступника міністра проф. Олексія Мороза та провідного спеціаліста Володимира Гаврилюка. Було уточнено окремі питання нашої співдії і домовлено про продовження діалогу в Києві.

Відповідно у березні 1994 року в Києві перебувала делегація УВУ: Ректор, Декани – проф. Мирослав Лабунька і проф. Зиновій Соколюк, які взяли участь у роботі річної підсумкової Колегії Міністерства освіти України, де я виступив з доповіддю. Тоді ж делегація відбула ділові зустрічі з Міністром освіти України проф. Петром Таланчуком, першим його заступником проф. Анатолієм Погрібним, заступником Міністра Олексієм Морозом. Делегацію прийняв також Міністер культури України Іван Дзюба.

У травні 1994 року протягом двох тижнів на запрошення керівництва Львівського університету я перебував у Львові. Наш університет має вже усталені зв'язки з львівськими вищими школами, які започаткували мої попередники проф. Б. Т. Цюцюра та проф. П. Гой. У Львові я відбув ділові зустрічі з ректором Львівського університету проф. Іваном Вакарчуком, проректором Анатолієм Карасем, ознайомився з роботою Бібліотеки та архіву української діаспори, які створені у Львівському університеті з нашої ініціативи в співпраці з Фундацією УВУ в ЗСА і дав необхідні поради, я мав також лекції і зустрічі зі студентами і професорами факультетів журналістики, міжнародних відносин, географічного. Полагоджував також інші справи, пов'язані зі стипендістами та запрошеними на виклади професорами, а в Українському поліграфічному інституті – про видання в Україні праць УВУ в 1994 році.

В Україні певний час перебували декан Філософічного факультету проф. Мирослав Лабунька та продекан того ж факультету проф. Григорій Васькович, які були в зв'язку з Вищою Атестаційною Комісією і Консулятом Німеччини в Києві.

Було ряд інших точок співпраці з Україною, багато членів Професорської Колегії виступали з циклами лекцій в Україні, друкувалися в періодиках.

3. Праця Сенату УВУ

З часу обрання мене Ректором УВУ, відбулося 11 (одинадцять) засідань Сенату. На засіданнях обговорювалися різні аспекти життя і праці УВУ. Всі важливі питання виносилися на розгляд Сенату, тобто рішення приймалися колегіально. Слід підкреслити той факт, що засідання Сенату відбувалися регулярно і завжди при кворумі. Коротко про основні питання, які ми вирішували:

– окремо розглядалася праця і перспективи Педагогічного інституту, було стверджено, що він в сьгоднішніх умовах має добрі перспективи на майбутнє;

- протягом кількох засідань говорилося про переорієнтування дослідної праці на німецько-українські взаємини; у зв'язку з тим було переорганізовано Інститут дослідів національних проблем на Дослідний інститут німецько-українських відносин;
- про діяльність Товариства приятелів УВУ, зокрема про їхню фінансову допомогу УВУ;
- детально було обговорено питання, пов'язані з організацією зимового семестру напередодні і під час його проведення;
- багато часу на засіданнях відводилося праці персоналу, як технічно-допоміжного так і наукового;
- на кількох засіданнях обговорювалася видавнича діяльність нашої інституції;
- говорилося про окремі аспекти зміни Статуту УВУ;
- окремо йшлося про роботу Бібліотеки УВУ й впорядкування архіву.

Ці та багато інших питань, особливо фінансово-господарських, завжди займали багато часу для полагодження. Жодне рішення не було одноособовим.

4. Адміністративна праця

Як в науковій так і в адміністративній ділянці персонал є найважливішою складовою частиною. В загальному персонал доклав всіх зусиль і вив'язувався із своїх завдань. За це я висловлюю всім подяку. Зокрема тим працівникам, яким доводилося з різних причин перебирати подвійні обов'язки. Впродовж моєї каденції зайшло кілька змін в персоналі. Ми довго добивалися позиції квестора і прийняли на цю посаду п-ні Л. Цюрак, але вона відійшла з причин хвороби, і тоді п-і Рома Задарко перебрала обов'язки квестора. По відході мгр-а Володимира Леника, д-р Микола Шафовал перебрав обов'язки не тільки наукового співробітника та академічного секретаря Факультету Права й Суспільно-економічних Наук, але й Головного Секретаря.

Незважаючи на обмеження персоналу спільними зусиллями відновлено будинок як назовні так і всередині. Поширено бібліотеку на одну читальну залу, збільшено число викладових залів.

5. Перспективи, проблеми до вирішення

Наше засадниче завдання полягає в тому, щоб Український Вільний Університет не лише успішно функціонував тепер, але й мав добре забезпечене майбутнє. Багато цінних книжок вислано в Україну, але нам не можна забувати і за діаспору. Цього року вийде науковий збірник УВУ, в якому поміщено і нині актуальні праці сл. п. професорів Мірчука, Чижевського, Глобенка. Але є ще багато праць до видання і перевидання. Необхідно шукати шляхи фінансової підтримки видавничої діяльності. Обмеження в

персоналі секретаріату, бібліотеки стримувало дочасове полагодження кореспонденції, замовлення матеріалів до викладів, як і обмін виданнями з іншими зацікавленими установами. Про це повинні дбати всі разом, включно з членами Професорської Колегії.

*Проф. д-р Роман Дrajньовский
Ректор Українського Вільного Університету*

ЗВІТ ДЕКАНА ФІЛОСОФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗА АКАДЕМІЧНИЙ РІК УВУ 1993/1994

1. Організаційна структура й викладачі Філософічного Факультету

А. Керівництво Факультету. На нараді членів викладацького колективу факультету 4-го серпня 1993 мене обрано деканом Філософічного Факультету. Григорій Васькович, довголітній декан, обняв становище проректора. Таким чином по багатьох роках праці на тому становищі колеги Васьковича прийшла зміна на цьому важливому пості УВУ. Однак рівночасно участь Колеги Г. Васьковича у керівництві факультету, на посту проректора, посприяла задержанню певної тягlosti праці й традицій нашого факультету. Свої обов'язки декана перебрав я формально 12-го жовтня 1993 року, але я вже від червня працював як допоміжна сила у деканаті. Це дало мені можливість зазнайомитись із проблемами та способом праці деканату та університету взагалі. Колега Васькович обіцяв всесторонню допомогу й цісі обіцянки додержав. Секретарем деканату назначено наукового співробітника УВУ доцента д-ра Дмитра Злепка. Спільно ми працювали в повній гармонії й виконували накладені на нас обов'язки як могли найкраще.

У середу 27-го липня 1994 р. відбулась цьогорічна нарада викладачів Філософічного Факультету, на якій прочитано й прийнято протокол із минулорічної наради, обговорено ряд проблем факультету й обрано нове керівництво на наступний, 1994/95 академічний рік у такому складі: декан – проф. д-р Мирослав Лабунька, проректор – проф. д-р Володимир Косик. Доцент д-р Дмитро Злепка залишається надалі секретарем факультету, а проф. д-р Олександра Кисілевська-Ткач – директоркою Педагогічного Інституту. Залишено рівно ж без змін дотеперішній склад комісій, що, як відомо, мають дорадчий голос у розробці програми факультету в випадку окремих дисциплін. Рішено, що факультет не скористається цього року з права ротації і не пропонуватиме на річних загальних зборах Професорської Колегії УВУ, щоб згідно з тим правом ректора на наступний рік вибирати з-поміж професорів Філософічного Факультету. Але рішено натомість пропонувати на становище проректора члена Філософічного Факультету, довголітнього декана, останньо – проректора проф. д-ра Григорія Васьковича. Вибір ректора і проректора відбувся на загальних зборах Загальної Професорської Колегії УВУ 28-го липня ц. р. Отож, персональний склад керівництва УВУ, т. зн. Сенату (що був обраний обома факультетами й Загальною Професорською Колегією) на 1994/95 рік наступний: ректор – проф. д-р Роман Дряжньовський, проректор – проф. д-р Григорій

Васькович, декан Філософічного Факультету – проф. д-р Мирослав Лабунька, продекан – проф. д-р Володимир Косик, декан Факультету Права і Суспільно-економічних Наук – проф. д-р Зиновій Соколюк, продекан – проф. д-р Омелян Кушпета. Секретарем Сенату був призначений на весні 1994 д-р Микола Шафовал, науковий співробітник і головний секретар УВУ.

Б. Викладачі Філософічного Факультету. Коли глянути на список викладачів у нашому щорічному *Index Lectionum*, ed. 2, то можна побачити, що за Філософічним Факультетом числиться зараз: 17 звичайних професорів (Н.В. З прикрістю доводиться ствердити, що із списку звичайних професорів факультету випало прізвище продекана Г. Васьковича), 11 надзвичайних професорів, 4 доценти, 10 викладачів, 2 професори гості й 2 доценти гості. У наших списках є також одинадцять емеритованих професорів Філософічного Факультету.

Минулого року поновлено – за рішенням Сенату – у правах звичайного професора в ділянці теорії літератури на Філософічному Факультеті Ігора Качуровського та промовано на доцента одного кандидата, а саме д-ра Дмитра Злепка, наукового співробітника УВУ. На минулорічних нарадах Філософічного Факультету тодішній декан запропонував прийняти у викладацький колектив факультету: професора славістики й бувшого голову Слов'янського відділу Манітобського Університету в Канаді, д-ра Ярослава Розумного, як звичайного професора з ділянки українського літературознавства й історії української літератури; піднести до ступеня звичайного професора д-ра Мирослава Лабуньку з Університету Ля Саль у Філядельфії, США, в ділянці історії (історія середньовіччя і історія України), а доцента д-ра Дмитра Степовика із Києва до ступеня надзвичайного професора в ділянці історії української культури. Крім цього було запропоновано признати право на габілітацію (як *dipla*) д-р Адвентині Животенко-Піянков. У випадку професорів Розумного, Лабуньки й Степовика на нараді членів факультету було визначено рецензентів, які мали зазнайомитись із друкованими працями названих професорів і подати свої опінії та рекомендації до деканату перед проведенням листовного голосування цілого професорського колективу Філософічного Факультету, що в такий спосіб мав заявитись за, чи проти прийняття названих професорів у викладацький колектив факультету із запропонованими ступенями. Уважаю на цьому місці за вказане заявити, що, будучи заінтересованою особою у цьому випадку, я не займався переведенням голосування в усіх випадках названих вище осіб, а попрохав зайнятись цим секретаря факультету доцента Дмитра Злепка, що він успішно й виконав. Анкету (балот) на голосування було вислано 35-тьом управненим до голосування членам викладацького колективу. Участь у голосуванні взяли 29 осіб з таким вислідом:

- Ярослав Розумний: за – 27, здержались – 2;
- Мирослав Лабунька: за – 29;
- Дмитро Степовик: за – 26, проти – 1, здержались – 2;

– Адвєнтина Животєнко-Піянкєв: за – 24 (digna), здєржались – 5.
Маючи на руках повищі дані, ми могли подати нові ступєні названих вище викладачів у новому списку, що його вклучас *Index Lectionum* 1993/94. Ed. 2.

Тут хочу ще подати інформацію, яка, стисло беручи, не належить вправді до часу, за який я звітую, але яка не існувала ще, коли минулого року відбувалася нарада викладачів Філософiчного Факультету, й тим самим може випасти із виднокругу наших спільних заінтересувань. Ідеться про коротке статистичне зіставлення. І так, при кінці минулорічного літнього семестра (1993) відбулись промоції на магістрів і докторів філософії з таким числовим вислідом:

– магістерський диплом одержали **три** кандидати;
– ступінь доктора філософії на Факультеті Філософії здобули **шість** кандидатів. Два кандидати були недопущені до оборони дисертацій і тим самим не могли скласти докторських ригорозів.

В. Педагогічний Інститут. У структурі УВУ існує, як відомо, два інститути, а це – Педагогічний Інститут і Інститут Дослідів Українсько-Німецьких Відносин (передше: Інститут Дослідів Національних Проблем). Педагогічний Інститут підлягає структурально-організаційно деканатові Філософiчного Факультету. Директором Інституту (попередня назва: Керівник Інституту) від довгих років є проф. д-р Олександра Кисілевська-Ткач. Викладацький колектив Інституту рекрутується звичайно із викладачів УВУ. Згадаю лише для тих, що може не орієнтуються вповні, що Педагогічний Інститут має свою окрему програму, яка вклучас дві сесії: «А» і «Б», що співпадають із літніми семестрами двох академічних років, і метою якої є підвищення кваліфікацій учителів українознавчих предметів, головню, коли йдеться про методик у викладання.

Г. Високошкільні Курси Українознавства. Досі наші *Індекси* викладів вклучали також інформацію про Високошкільні Курси Українознавства враз із програмою викладів. Вони мали довгу й гарну традицію. У післявоєнні роки вони були організовані студентською централею – ЦЕСУСОМ, а згодом УВУ, й мали за мету служити своєю програмою як доповнення знань про Україну, в першу чергу для тих українських студентів діаспори, що студіювали на чужих університетах, а пізніше й для випускників середніх шкіл діаспори. Від кількох років, особливо після цього, як змінилась політична ситуація в Україні й молодь з еміграції почала масово відвідувати Україну, ці курси більше не відбувались. Отож, не було змісту більше передруковувати інформацію про них у нашому *Індексі* й тому в найновішому його виданні цієї інформації не вклучено. Одним словом, ми не наміряємо більше організувати на УВУ в Мюнхені такі курси.

Г. Постійний Університетський Семінар. На початку минулого академічного року була введена нова програма Університету, а саме: Постійний Університетський Семінар. Мета його: створити форум для виступу вчених – спеціалістів, політичних та суспільно-громадських діячів –

так українських, як і чужинецьких. Є це, таким чином, публічний форум. Семінар відбувається кожної середи о 19-тій (7-ій) годині вечора. Сенат рішив, щоб я провадив Семінарем, як його директор. Секретарем Семінару призначено д-ра Миколу Шафовала, наукового співробітника Університету і його головного секретаря. Ініціатива ця виявилась досить успішною. Досі (до 15-го серпня д.р.) відбулось 30 його сесій. Виступи запрошених доповідачів, так українських як і чужинецьких (наприклад, німецьких), назагал більш ніж задовільні. Фреквенція також досить висока. Видатки на Семінар не великі, але поштове порто в Німеччині досить високе й висилка повідомлень все таки обтяжує наші фінанси. Надіємось однак, що це компенсується якомсь у інших відношеннях, як наприклад, у створюванні позитивної оівні про УВУ.

Д. Бібліотека і архів. Сенат рішив іменувати мене куратором бібліотеки й архівів і тим самим я взяв на себе відповідальність нагляду над персоналом бібліотеки і заощикувавсь архівами. До весни 1994 р. ми мали фахову бібліотекарку, місцеву жительку німецької національності, яка дуже успішно вивчила українську мову, заки була принята на працю; це була передумова. Нею була дипломована бібліотекарка, пані Доріс Ванкуцем (Doris Vancutsem). Вона відійшла в зв'язку з вагітністю і взяла відпустку на три роки. Ми найняли на той час заступство в особі мгр-а Мирослава Фіцака. Тепер, у часі літнього семестру, допомагала йому пані Галя Гаврилюк із Кисва за мінімальну винагороду, що йде з приватного джерела. Приміщення бібліотеки побільшено д.р. так, що додано й приспособлено до вжитку, як читальну кімнату, враз із полицями на довідникові матеріяли, викладову кімнату, яка досі була відділена перегородою (парапетою) від приміщення бібліотеки.

За цей біжучий академічний рік придбано невелику кількість книжок, журналів і газет шляхом закупу. Бібліотечний фонд у бюджеті Університету на цей рік був 5000 нім. марок. Це, як відомо, мала сума для того, щоб передплатити необхідні серійні видання, як журнали й газети, та щоб могли закупувати бодай найважливіші монографічні видання – українські й чужинецькі. Це сума, за яку можна закупити біля 100 до 150 книг. Але все таки можна було за ці гроші досі придбати деякі нові, актуальні довідникові видання, що мусять бути в нашій бібліотеці, як і декілька антикварних видань чужими мовами, що були на ринку по дешевій ціні. Нам вдалось, крім цього, за цей минулий рік передплатити досить багато газет і журналів прямо в Україні (через доцента Михайла Присяжного), й вони регулярно передаються з України до бібліотеки (транспортною фірмою Галпрофінтекс). Багато, навіть рідкісних видань, ми одержали шляхом виміни з науковими інституціями в Україні та як подарування від українських інституцій та поодиноких осіб діаспори.

З осені 1993року введено місячне звітування директора /-орки/ бібліотеки окремим анкетним листком для того, щоб мати кращий перегляд праці бібліотеки, коли мова про надходження книг і журналів, каталогу-

вання їх, як і користування бібліотекою читацькою публікою за поодинокі місяці.

УВУ має вже великий і цікавий архів, що нагромадився за час існування його тут у Мюнхені від 1945 року. Думаю, що прийшов час його упорядкувати, законсервувати й зробити доступним для дослідників. Над цим, – як і коли це здійснити, треба би призадуматись.

II. Програми викладів, виклади, викладачі й студенти за час академічного року 1993/94

A. Осінньо-зимовий семестр 1993/94:

Коли оформився новий Сенат УВУ на початку академічного року 1993/94, ми дискутували над можливістю відновити аудиторне навчання у двох семестрах в часі академічного року 1993/94. Ішлося про те, щоб по волі все таки старатись мати два семестри в рік, а не один, як це було останніми роками. Рішили спробувати. І таким чином у цьому академічному році, з цим літнім семестром ми кінчаємо другий аудиторний семестр академічного року 1993/94. Формально, ці два семестри у майбутньому мали б співпадати часово із такими ж семестрами інших європейських, зглядно німецьких високих шкіл, і тривати не менше трьох місяців кожний (**осінньо-зимовий:** листопад – березень і **літній:** червень – серпень). Це наше рішення знайшло схвалення у німецьких чинників, які опікуються нашим Університетом. Додам, що ми не змінили основного характеру нашого осінньо-зимового семестру. Програма аудиторного навчання в осінньо-зимовому семестрі була подібна до цієї, що її зараз здійснюємо й у літньому семестрі. Іншими словами, ми не приймали студентів – початківців, а тільки тих, що мають закінчені студії, значить, це була програма «вищих студій» (graduate studies а не – undergraduate studies), як і тепер у літньому семестрі. Не всі курси, що ми оголосили в програмі викладів осінньо-зимового семестра, могли відбутись з огляду на те, що не записалось на них досить студентів. Це й зрозуміло, бо їх у Мюнхені й немає багато. Також не мали ми змоги в осінньо-зимовому семестрі уділити студентам стипендії. Не було й можливостей відповідно розпропагувати цей семестр.

Плянуючи виклади в осінньо-зимовому семестрі, ми мали на увазі тільки ці викладацькі сили, що на постійно zatrudнені в адміністрації УВУ, як також тих, що живуть у Мюнхені, або в країнах, що сусідують з Німеччиною.

Виклади відбувались раз або два рази в тиждень по дві години у випадку тих курсів, що їх ми мали змогу заактивізувати. Студенти були знову ж ті з-поміж старших і молодших, що жили, чи живуть у Мюнхені, чи в містах недалекого віддалення. На Філософічному Факультеті пройшов повністю курс Методології науково-дослідчої праці для магістрантів і докторантів (викладав його я сам; записаних було 5 студентів) та курс ні-

мецької мови для учителів і учнів з України, що жили в українському Інтернаті (викладав доцент Дмитро Злепко; записаних було 17 слухачів; два рази в тиждень по дві години). Більше число курсів у цьому семестрі відбулось на Факультеті Права і Суспільно-економічних Наук. Деякі курси цього факультету відвідували студенти нашого факультету (нпр. курс: Вступ до політичної географії). На Філософічному Факультеті у зимовому семестрі було записаних усіх разом 38 студентів.

Стоїть питання: чи варто в майбутньому продовжувати цю традицію, себто аудиторне навчання у двох семестрах в одному академічному році? Думаю, що так.

Б. Літній семестр 1994

Літні семестри УВУ є під сучасну пору в центрі уваги адміністрації, викладацького персоналу й студентів та потенційних студентів Університету. Формально семестр триває три місяці (червень-серпень), але аудиторне навчання скорочене до шістьох тижнів (цього року: від 11-го липня до 19-го серпня).

З огляду на більшу кількість викладачів і студентів, що перебувають на УВУ в часі літнього семестру, його плянування займає багато часу й починається фактично вже в часі тривання літнього семестра попереднього академічного року. Тоді вже відомо, хто зміг би, – дивлячись із чисто формального боку, – в наступному році захищати магістерську роботу, чи докторську дисертацію, і, якщо такі кандидати з України, то треба робити старання, щоб забезпечити їм стипендії. Тематика їхніх праць знову ж впливає частинно на процес добору викладацьких сил.

Викладачі літнього семестру 1994

Хочу на цьому місці наголосити не всім відомий факт, що у підборі викладачів на літні семестри за останніх кілька років такі потреби й фактори брались до уваги керівництвом деканату:

1) потреба покрити обов'язкові предмети, що з них кандидати на магістерку, чи докторат мусять здавати іспити, а це: філософія, соціологія, географія України, українська мова, зглядно історія України, українська культура;

2) покриття даного предмету по можливості в повному його засягу; наприклад, у випадку історії – забезпечити виклади з усіх періодів історії України, як не в одному, то у двох по черзі літніх семестрах;

3) потреба забезпечити присутність керівників магістерських і докторських робіт у часі іспитів, ригорозів і оборони дисертацій;

4) фінансовий фактор, котрий змушує нас ангажувати до викладів в першу чергу професорів та інших викладачів, що затрунені на постійне, як керівники УВУ, або в його адміністративному апараті, а далі тих, що живуть в Європі. Щойно після цього на чергу приходять колеги із-за океану;

5) фактор ротаційності викладачів і предметів (тем) у параметрах даної дисципліни; це, враз із іншими факторами, повинно забезпечити різноманітність у нашій програмі, головню, коли йдеться про методику викладання поодиноких дисциплін та про предметну спеціалізацію.

Всі повищі мотиви, потреби й фактори в тій чи іншій мірі вплинули на укладення пьогорічної програми та на підбір викладачів. При цьому брали ми під увагу й досвід попередніх років у цій справі. І таким чином, цього року запрошено з викладами у літньому семестрі наступних викладачів із професорського складу Філософічного Факультету, як і викладачів гостей: о. Петро Біланюк, Іван Головінський, Ігор Зелік, Аркадій Жуковський, Анатоль Карась, Ігор Качуровський, Віктор Коптілов, Володимир Косик, Михайло Лесів, Кирило Митрович, Ярослав Розумний, Тарас Саліга, Дмитро Степовик, Петро Цимбалістий.

Професори: Іван Головінський, о. Петро Біланюк і Кирило Митрович, однак, не змогли прибути цього року з викладами. На місце проф. І. Головінського, відомість про неможливість котрого приїхати з викладами через інші зобов'язання, що в міжчасі виникли, дійшла до нас відносно скоро, ми могли запросити, як професора гостя, мгра Ігоря Зеліка, соціолога зі США. Запросили ми також «понадпрограмово», а радше у зв'язку з полагодженням видавничих справ УВУ, проректора Львівського Державного Університету ім. Івана Франка, доцента Анатолія Карася. Він однак заступив з викладами з філософії проф. д-ра К. Митровича, котрий коротко перед заповідженням приїздом до Мюнхена, захворів. Через хворобу й побут у шпиталі не прибув з викладами й о. проф. д-р Петро Біланюк з Торонта. Усіх викладачів на Філософічному Факультеті цього бїжучого семестра – чотирнадцять. Це включає, крім вгорі вичислених, декана факультету (М. Лабуньку), проректора (Г. Васьковича) і секретаря (Д. Злепка).

У програмі Педагогічного Інституту викладає цього року дев'ять викладачів. Усіх разом викладачів на Філософічному Факультеті й в Інституту – 23.

Студенти Літнього семестру 1994

Під сучасну пору на Філософічному Факультеті є вписаних і присутніх тут у Мюнхені 46 студентів, а 14 було на Педагогічному Інституті. Усіх разом – 60. 32 студенти Філософічного Факультету – це стипендіяти Фундації УВУ у США й походять з України (з одним чи двома вийнятками). 10 студентів Педагогічного Інституту є стипендіятами місцевого владики Римо-Католицької Церкви, Кардинала Фридриха Веттера (Friedrich Kardinal Wetter); інші студенти Інституту також забезпечені стипендіями. Натомість на Філософічному Факультеті ті студенти, що не є стипендіятами американської Фундації УВУ, студіюють на власний кошт, або є на удер-

жанні знайомих чи родичів, що живуть у Мюнхені. Звичайно ці студенти є звільнені (за рішенням Сенату) від студійної оплати. Серед студентів біжучого семестру маємо 6 магістрантів і 10 докторантів.

Трьох магістрантів на Філософічному Факультеті захистили свої магістерські праці, зложили приписані іспити й одержали дипломи магістрів, а це: Людмила Тарнашинська (Київ, література): «Свобода вибору - єдина форма самореалізації в абсурдному світі. Проза Валерія Шевчука, як віддзеркалення екзистенціалізму»; Людмила Пекарська (Київ – Лондон, археологія): «Речові скарби Києва X-XIII ст. на нових дослідках музейних та архівних матеріалів»; Ілля Порохов (Одеса, література): «Війна як трагедія української нації в прозі Ігоря Качуровського». Троє магістрантів не були допущені до магістерських іспитів і оборони магістерських праць. Шість докторантів здало великі й малі ригорози, захистили дисертації і були промовані на докторів філософії УВУ у програмі Філософічного Факультету, а це: Ярослав Кравченко (Львів, мистецтвознавство): «Роль оздоблення у формуванні мальовничого образу дерев'яних церков українських Карпат»; Павло Берко (Львів, історія): «Робітництво України напередодні та в період розпаду совєтської імперії»; о. Ярослав Кияк (Івано-Франківськ, географія): «Теорія і практика прикладних ландшафтно-географічних досліджень»; Микола Кугутяк (Івано-Франківськ, історія): «Суспільно-політичний рух у Галичині (30-ті роки 19-го ст. – 1939 р.)»; о. Іван Плева (Канада, історія): «Мартирологія православних церков на Волині і Підляшші під час другої Речі Посполитої Польської (1918-1939)»; Ярослав Нечас (Jaroslav Nečas, Німеччина, географія): "Die grenzüberschreitenden wissenschaftlichen Tätigkeiten des ukrainischen Geographen und Kartographen Stephan Rudnyckij im XX. Jahrhundert". Два докторанти не були допущені до оборони дисертацій.

* * *

Хочу тут коротко згадати, як відбувається процес підбору студентів УВУ – кандидатів на стипендії Фунадації УВУ у США, як і інших стипендійних фондів УВУ. Аплікації (заяви), що приходять з різних кінців України й інших країн від українських студентів, ми збираємо весь час і держимо разом до часу їх розгляду. Тим із аплікантів, які не мають відповідних кваліфікацій, щоб поступити на студії на Українському Вільному Університеті, посилаємо загальну інформацію про УВУ й про передумови прийняття на студії (стандартний інформаційний лист). Аплікації мусять бути у деканаті не пізніше кінця лютого. В березні всі аплікації розглядаються деканом і продеканом (так принайменше відбувся цей процес цього біжучого року, коли я почав виконувати обов'язки декана). Із більше як шістдесят аплікацій, ми вибрали 32 кандидатів на стипендії. Першенство мали ці, що згодилились на другий семестр, як магістранти чи докторанти. Із нових ми вибрали в першу чергу тих, що зацікавлені тематикою українсько-німецьких, чи українсько-західньо-європейських відносин, і які знають німецьку, або якусь іншу сучасну західньо-європейську

мову. Листу, таким способом підібраних кандидатів, декан представив на розгляд і затвердження Сенату. Узгіднені й потверджені листи обох деканатів були відправлені до Управи Фундації УВУ у Нью-Йорку, враз із загальними бюджетними показниками.

Мушу тут дуже виразно сказати, що без студентів – стипендіатів Фундації УВУ в Нью-Йорку, як і без її (Фундації) фінансової підтримки на деякі оперативні видатки, УВУ не міг би діяти, як університет. Без цієї допомоги неможливо було б продовжувати авдиторне навчання, особливо в літніх семестрах.

III. Адміністративна праця декана і деканату

А. Канцелярійно-адміністративна праця. Тут мається на увазі, в першу чергу, щоденні канцелярійно-адміністративні обов'язки. В це входить кореспонденція, заведення і вдержування персональних папок викладачів, потенційних наукових співробітників та студентів. Для прикладу скажу, що за не цілий звітний рік чергове число вихідних письм деканату досягає двохсот і було б далеко більшим, якщо б не готові вже стандартні інформативні листи, що їх висилається петентам, коли немає великої потреби відповідати кожному з них індивідуально. Мушу тут з наголошенням підчеркнути, що я сам для себе секретар, т.зв. важливішу кореспонденцію полагаджую я сам – на комп'ютері. Іншими словами, ми не маємо в достатній кількості потрібної допомоги технічного персоналу. Це відбивається дуже негативно на інших аспектах праці, так моєї, як і інших професорів, членів Сенату, головно, коли йдеться про науково-дослідницьку роботу. Через брак часу прямо неможливо приготувати фахові публікації.

Б. Сторони і відвідувачі. Відносно багато часу іде на зустрічі із відвідувачами. Багато із цих зустрічей є чисто куртуазійного характеру, але й ділових відвідин бувають, чи майбутніх студентів, потенційних співробітників, авторів і журналістів, посадних осіб з України, активістів громадського життя діаспори та звичайних українських громадян – туристів з різних країн, що цікавляться працею УВУ, як українською інституцією, яку готові підтримати фінансово, не бракує.

В. Праця Сенату. Керуючим органом УВУ є його Сенат. Так званий Малий Сенат (склад його це: ректор, проректор, обидва декани й продекани) є в дійсності колективним керівництвом і виконавцем багатьох завдань, що кожного дня, протягом цілого року, стоять перед Університетом. Тому засідання Сенату є важливим інструментом в процесі винесення остаточних рішень керівництвом у всіх важливих справах. За час цього академічного року Сенат відбув 11 засідань. Я взяв участь у десятих із них. Часто ми, члени Сенату, стрічались неформально, як свого роду комітет *ad hoc*, щоб вирішити якесь питання, що не терпіло проволочки, а опісля одобрювали такі наші рішення на найближчому засіданні Сенату.

Г. Ревізія Статуту УВУ, Правил Студій та приготування *Index-у Lectionum 1993/94. Ed. 2*. Ми завели ще один рід засідань – нарад, а це над *Індексом, Статутом УВУ і Правилами Студій* на обох факультетах. У зимовому часі, коли було менше навантаження працею, ми, себто ректор і оба декани та продекан Філософічного Факультету, сходились на такі засідання кожної середи від 10-тої до 12-ої години й пробували усучаснити ці важливі документи, а тим самим, структуру й програми студій УВУ. Процес цей покищо ще тільки в початковій стадії, і ми мусли перервати цю нашу працю, коли почалась гарячкова підготовка до літнього семестра.

Особливо праця над *Індексом* забрала нам усім дуже багато часу. Його зміст досить основно змінений, принайменше в деяких його частинах. Ми зробили велике зусилля, щоб узгіднити тексти в усіх трьох мовах і, таким чином, забезпечити тотожність будь-якої інфрамації в кожній із тих мов. Крім мовних труднощів, ми зустрілись ще із неменш серйозними труднощами технічної, поліграфічної натури. Ми старались зробити усе якнайкраще, але не досягнули перфектного продукту. Вихід *Індексу* в світ на час, т.зв., перед початком семестру завдячуємо проф. д-рові Григорієві Васьковичеві, який посвятив цій справі понад три тижні часу й велику долю свого досвіду у видавничій справі. Недоліки й похибки, що вкравлись, хочу це підчеркнути, не з його вини.

Г. Видання УВУ. Праця над *Індексом* відбилась негативно на інших запланованих виданнях. Намічені дати, що мали маркувати різні ступені продукції цих видань, не додержано. У цьому відношенні у нас серйозні спізнєння. Бібліографічний опис нових видань УВУ за останній рік, т.зв., 1993, можна знайти в *Індексі 1993/94*, на стор. 87. Але новим у цьому відношенні являється наступне рішення Сенату: розпочати видавати дві нові серії монографій УВУ, а саме – серію кращих докторських дисертацій, що були захищені на одному, чи другому факультеті УВУ, по можності, фінансовими засобами самих авторів – алюмнів, п.н.: *Dissertationes Universitatis Liberae Ucrainensis, Series Facultatis Philosophiae, Series Facultatis Iurisprudentiae, etc.*; та серію магістерських робіт УВУ на таких самих основах. Саме вже появилась друком така магістерська праця (теза) у згаданій серії мгра Володимира Леника, позначена 1994/1.

Д. Репрезентація: Загальна. Окремою ділянкою праці декана Філософічного Факультету, як і всіх інших членів Сенату, є офіційна репрезентація та офіційні функції так на терені самого Університету, як і поза ним. Така репрезентація має два достатньо окремі один від одного аспекти, а саме – репрезентація перед українськими чинниками з одної сторони й перед чужинецькими – з другої, будь це – в одному й другому випадку – перед державними чи приватними, офіційними й неофіційними (ідеться в першу чергу про інституції), враз, як уже було згадано, з іншими членами Сенату та з іншими членами персоналу УВУ.

Коли мова про внутрішньо-університетські (репрезентаційні) функції, то хочу згадати такі, як: інавгурації осінньо-зимового й літнього семестрів та

напівофіційні зустрічі викладачів і студентів у кінці семестрів. Цього року інавгурація осінньо-зимового семестру відбулась у скромній обстановці, але інавгурація літнього семестру відбулась дуже врочисто у залі Українського Католицького Центру у Мюнхені з участю представників організованої громадськості Мюнхену й околиці. На прохання Сенату я виголосив з тої нагоди інавгураційне святочне слово 13-го липня 1994 року: «Августин Волошин – Президент України і Ректор Українського Вільного Університету». Цього року минає 120 років від дня народження о. Августина Волошина й Сенат уважав за вказане присвятити його особі належну увагу й відповідно вшанувати цю ювілейну дату. Нам видавалось, що інавгурація літнього семестру була б для цього найбільш відповідною нагодою.

Важливою є завжди участь обох деканів у церемоніях промоцій нових докторів УВУ, як і почесних сенаторів та докторів (т.зн., коли вшановується когось титулом почесного сенатора, чи почесним докторатом: doctor honoris causa). При цьому доводиться писати біографію пошанованого, або, т. зв. Laudatio; цього року я виготовив два такі документи. Згадую це тому, що таке зайняття забирає не раз чимало часу. Минулого академічного року Університет ушанував чотирьох осіб титулом почесного сенатора УВУ – урядників Фрэнкльового Міністерства Внутрішніх Справ: паню А. Міхаель (A. Michael) і д-ра Г. Г. Левандовського (H. H. Lewandowski), мецената УВУ п. Казимира Гарасима й бувшого головного секретаря УВУ мгра Володимира Лєника), та одну особу, колишнього німецького дипломата А. К. Гайзенгофера (A. C. Geisenhofer), за особливі заслуги для УВУ – почесним докторатом.

Ж. Репрезентація назовні

(а) **Перед українськими чинниками.** Із категорії репрезентаційних зустрічей, виступів і розмов із українськими чинниками, в більшості офіційними, хоч не раз у приватній обстановці, згадаю побіжно такі:

1) участь у інавгурації Інституту Історії Церкви у Львові 23-го серпня 1993 року; зложив привітання від Сенату УВУ;

2) участь, враз із ректором Р. Дрaжньовським і деканом З. Соколом, у Підсумковій Колегії Міністерства Освіти України в Києві, 15-16 березня 1994;

3) виступ на радіо «Свобода» (київська редакція), 17-го березня враз із іншими членами делегації;

4) візита у міністра культури України І. Дзюби, 18-го березня 1994;

5) візита того ж дня у голови Т-ва «Україна» Івана Драча;

6) коротка зустріч нашої делегації із міністром освіти України Петром Таланчуком, 21-го березня ц.р.

7) кількакратні розмови в Києві із віцепрем'єром України Миколою Жулинським в справах УВУ, а особливо про дипломи УВУ, що їх здобули громадяни України, й їхню нострифікацію, чи навіть вимогу «перезахисання докторських дисертацій» ВАК-ом (у січні й квітні 1994 р.);

8) кількакратні розмови про цю саму справу із членами ВАК-у Олексю

Мишаничем і Григорієм Сивоконом (у квітні 1994 р.);

9) розмови з виконуючим у тому часі обов'язки голови Фундації УВУ В. Лучковим у Мюнхені в зимі 1993 року та з головою П. Гоєм у Нью-Йорку, у квітні 1994 року, в справі стипендій для студентів на літній семестр ц.р.;

10) інтерв'ю із кореспонденткою програми київського радіо «Благовість» про УВУ, 15-го травня, 1994 р.;

11) візита у віцепміністра освіти України О. Мороза 18-го травня 1994; й далші розмови про виконання взаємних зобов'язань УВУ і Міністерства Освіти України, згідно з обошльним «Договором про співробітництво» від 12 листопада 1992 р. та згідно з «Планом заходів щодо виконання Договору...» від 9 серпня 1993 р.;

12) присутність wraz із продеканом Г. Васьковичем у Домі Вчителя у Києві на презентації книги д-ра Івана Біласа, алюмна УВУ; виступ із гратуляційним поздоровленням від Сенату УВУ, 19-го травня 1994 р.;

13) присутність у Домі Вчителя на торжестві вручення літературних нагород ім. Антоновичів – М. Вінграновському, Я. Дашкевичеві й М. Жулинському, 20-го травня ц.р. На бенкеті з тої нагоди, зложив я гратуляційні побажання нагородженим від Сенату УВУ та пригадав присутнім, що п. Антонович – це алюмнус-докторант УВУ;

14) присутність (на особисте запрошення ректора В. Брюховецького) на річних звітних зборах Надзірної Ради Києво-Могилянської Академії, 21-го травня ц.р.

15) зустріч із членами президії Національної Академії Наук України (НАНУ), академіками Я. Ісасвичем, секретарем НАНУ, та П. Толочком, 1-им заступником президента НАНУ, 27-го травня, 1994 р.;

(б) Перед чужинецькими чинниками. В додатку до того, що сказано вже досить обшпрно про цей аспект репрезентації членів Сенату у звітах ректора Романа Дращньовського і декана Факультету Права і Суспільно-економічних Наук Зиновія Соколока (як наприклад: візита членів Сенату у радника Міністерства Освіти Баварії д-ра П. Зеля (Paul Seel), а також при іншій нагоді у Міністра Г. Цегетмаєра (Hans Zehetmeier, Doctor h.c. УВУ), в осені 1993 року; дводенна поїздка до Бонну (19-20 жовтня 1993 року) з метою офіційних відвідин різних відомств Федерального Міністерства Внутрішних Справ, які мають ділове відношення до справ УВУ, та зустріч із послами Парляменту, що від фракцій двох більшостевих партій (CDU/CSU і SPD) провадять робочою групою Парляменту – «Україна»; спільне засідання із Кураторією Товариства Сприяння Українській Науці (Arbeits- und Förderungsgemeinschaft der Ukrainischen Wissenschaften), якої УВУ є одним із партнерів; зустріч із представниками Федерального Міністерства Внутрішних Справ в УВУ та спільний «діловий» обід 22-го червня ц.р. і т.п.), я дозволю собі згадати ще:

1) участь у балі німецької федеральної армії (воєнна округа Баварії) на честь збройних сил України (присутні генерали Лопата і Мулява та військова оркестра, як також депутат Д. Павличко, пані Л. Хоролець та інші

гості з України), 16-го жовтня 1993 року;

2) присутність, враз із ректором Романом Дразньовським, на річних зборах Королівської Баварської Академії Наук у Мюнхені, 14-го грудня 1993 року;

3) участь у виборі представника високих шкіл Баварії до Ради Баварського Радіомовлення, що його вибирали ректори цих шкіл, в заступстві ректора УВУ, що був перешкоджений.

IV. Науково-дослідницька праця, конференції, конгреси і т.п.

Обов'язки, що їх я вичислив вгорі, не залишали багато часу на особисту науково-дослідницьку працю та на інші з тим зв'язані зайняття. Однак, я мав певні зобов'язання, що їх взяв на себе, заки був обраний деканом УВУ, й мусів їх у цьому минулому році виконувати, про що згадаю нижче.

A. Участь у конгресах і конференціях.

1) У червні (20-24) 1993 року взяв я участь у Міжнародному Конгресі: «Біблія серед слов'ян» у Єрусалимі. Виголосив доповідь українською мовою (таке було бажання організаторів) на першій пленарній сесії Конгресу на тему: «Тисячу років Біблії в Україні». Допис про Конгрес під заголовком: «Біблія серед слов'ян» появився у щоденнику «Свобода» (Джерзі Ситі, США), 14-16 липня 1993 р. Інтерв'ю зі мною про цей Конгрес опублікувала Людмила Тарнашинська у «Літературній Україні» 20-го січня 1994 р. Згадка про це була також у «Християнському Голосі» 1-го серпня 1993 р.

2) Від 19-го до 21-го серпня 1993 року брав я участь у Науковому Міжнародному Конгресі в Галичі – Бурштині, що був присвячений проблемі Галицько-Волинської Держави. Був покликаний до Президії Конгресу, як представник УВУ. Виголосив доповідь на тему: "Officium Stratoris Principis Haliciensis Danieli".

3) У днях від 22-го до 29-го серпня 1993 року брав участь у 2-гому Міжнародному Конгресі Міжнародної Асоціації Українців у Львові. Головував на двох сесіях Конгресу. Зложив привітання від УВУ учасникам – гостям на обіді у Славському замку.

На загальних зборах МАУ був обраний членом Бюро Управи цієї організації.

4) 15-16 листопада 1993 року взяв участь у Міжнародній Конференції, присвяченій 15-ттю понтифікату Папи Івана Павла II, що її організував д-р Володимир Мокрий на Краківському Ягайлонському Університеті з участю також Теологічної Академії Кракова. Виголосив доповідь на пленарній сесії Конференції на тему: «Папа Іван Павло II і Тисячоліття Хрещення Русь-України».

5) 25-26 листопада 1993 року був на конференції, присвяченій справам безпеки Східно-Центральної Європи у Відні. Конференцію організувало

Міністерство Оборони Австрії. Організатори конференції запросили УВУ до участі в ній.

Б. Організування конгресів і конференцій.

1) 28 червня 1990 року Синод Ієрархії Української Католицької Церкви призначив мене головою Наукової Комісії Синоду для відзначення науковими конгресами (слов'яномовним у Львові 1995 року й західньо-європейськими мовами в Римі 1996 року) ювілеїв Берестейської (400-ліття) і Ужгородської (350-ліття) церковних уній. У зв'язку з підготовою цих конгресів, я в грудні 1993 року відвідав Рим і провів наради з членами Наукової Комісії, що постійно живуть у Римі. У лютому (25-го) 1994, на доручення Блаженнішого Івана Мирослава Любачівського, я представив проєкти цих конгресів Отцям Синоду УКЦеркви на одній із сесій Синоду, що тоді відбував свої наради у Львові, як окремий документ Синоду під назвою: «Інформація Наукової Комісії... для Відзначення Ювілеїв Берестейської і Ужгородської Уній».

2) Заплановано відбути одноденну конференцію УВУ в осени ц.р., що буде присвячена пам'яті бл. проф. археології на Філософічному Факультеті УВУ Петра Курінного у століття його народження.

V. Кінцеві завваги

Де є люди, неможливо оминати проблем та більших і менших труднощів. Були вони й у нас. Але з присмістю стверджую, що у нас за весь рік не було особистих непорозумінь. Ми працювали як один, зіграний колектив. Не все, що заміряли, вдалось нам здійснити, але була добра воля і наполеглива праця.

Ми усвідомлюємо собі вповні браки й недомагання нашої інституції, що виникають так із суб'єктивних (людський фактор, наприклад, брак у достатній кількості кваліфікованого технічного персоналу), як і з об'єктивних причин (політичний фактор, т.зв., колосальні зміни, що наступили в світі останніми роками, а особливо на нашій Батьківщині – Україні, рівно ж – з другої сторони – все більше обмежені фінансові засоби діаспори). Ці фактори вимагають, щоб ми внесли певні корективи в нашому ідейному та програмовому спрямуванні. Повинен також наступити симбіоз у наміченій меті-програмі між потребами діаспори, з одної сторони, й потребами України – з другої.

Остається мені на кінець присмний обов'язок зложити щиросердечну подяку Ректорові, Сенатові, науковим співробітникам та працівникам секретаріату й бібліотеки за дружню, гармонійну співпрацю.

*Проф. д-р Мирослав Лабунька
Декан Філософічного Факультету
Українського Вільного Університету*

ЗВІТ ДЕКАНА ФАКУЛЬТЕТУ ПРАВА І СУСПІЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ НАУК УВУ ЗА АКАДЕМІЧНИЙ РІК 1993/94

У звітному періоді заіснували в УВУ деякі зрушення, які мали неабиякий вплив на діяльність нашого факультету. Зміни, проведені минулого року в керівництві УВУ (вибір нового ректора і декана Філософічного факультету) означали не тільки поповнення діючого в Мюнхені складу Університету двома активними особами, але й новий підхід до багатьох принципових питань дальшої діяльності. Ще раз підтвердилося, що надто довге перебування на одному становищі вичерпує людську винахідливість та ініціативу, часто зводить діяльність функційної особи до рутини.

Одна з найактуальніших і пекучих проблем Факультету – це потреба поповнення науково-викладацьких кадрів. Йдеться про притягнення кваліфікованих наукових сил, в першу чергу з діаспори. Мої намагання включити в науково-педагогічний процес нашого університету молодших абсолювентів високих шкіл Німеччини не дали покищо позитивних результатів.

Актуально науково-педагогічний склад нашого факультету виглядає так:

- 8 звичайних професорів
- 2 надзвичайних професорів
- 2 доцентів
- 8 професорів-гостей
- 4 викладачі
- 1 викладач-гість

Нам прийшлося усунути з індексу професорів-гостей, які від довгих років не цікавляться працею в УВУ. Над поповненням сил факультету ми всі повинні подумати й доложити старань, щоб запобігти небажаним наслідкам.

Дальшим важливим завданням Факультету буде реформа наших правил студій. Вони потребують оновлення. Їх треба достосувати до вимог високошкільного закону, практики інших німецьких університетів, але й потреб України, поскільки теж у майбутньому, як і дотепер, будемо служити українській справі і українській людині. Тому прохання до колег, зокрема з нашого факультету: послужить у виробленні нових програм своїм досвідом, пропозиціями, порадами і вказівками. Після їх узгодження і вироблення відповідного проєкту можна буде провести голосування серед нас самих і старатися про затвердження його державними чинниками.

Як в декількох останніх роках, так і в будучому наші студенти рекрутуватимуться і з діаспори – при чому поняття діаспори буде поширене, бо

матимемо студентів з Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії, а, може, й з Росії та інших країн колишнього СРСР – але також і з нашої батьківщини. Первісний експеримент, коли ми приймали на студії людей з різною підготовкою, навіть з не дуже споріднених дисциплін, належить до минулого. Сьогодні, після закінчення фази експериментів, ми можемо орієнтуватися на висококваліфікованих студентів з України, для яких перебування за кордоном не є самоціллю, а тільки побічним ефектом. В основному цей студент зацікавлений у здобутті знань, до яких він не мав, а може й ще не має доступу. Коли ми нашими скромними силами зможемо передати ці знання і наш досвід молодій людині з України, тоді ми можемо принести не абияку користь у відбудові батьківщини.

При тому нам треба бути свідомими, що в проглядному часі ми не будемо в силі дати повні курси, тобто забезпечити комплетне університетське навчання. На це у нас немає фінансових засобів, а й з навчально-виховним потенціалом виникли б поважні труднощі. Тому видасться правильним, коли ми зосередимо нашу увагу на постградуальних студіях, які під сучасну пору є доцільні і можливі.

У цьому напрямі ми йшли вже в минулому році, цього курсу ми ще більше дотримувалися цього року. Ілюстрацією нехай буде склад наших студентів.

Всього вписаних на нашому факультеті є 61 студентів, з них на правничому відділі 22 і суспільно-економічному відділі 27. Не зовсім визначились 12 студентів. Серед цих 61 осіб є 17 з дипломами юристів, 24 з дипломами економістів, 12 з закінченою вищою освітою і 8 з незакінченою вищою освітою.

У цьому літньому семестрі виклади відвідує 31 студентів, з того 10 на правничому відділі, 20 на економічному відділі і один ще не визначився. У числі цих студентів 11 кандидатів наук (3 юридичних, 6 економічних, 1 історичних і 1 філологічних наук). На число 31 складаються студенти з України і східної діаспори – 24 особи (в тому 18 стипендістів) і з західної діаспори 7 осіб (у тому 1 стипендіст).

З цього переліку випливають певні вимоги також до професорського складу і до деканату. Беручи до уваги різні, неоднорідні ступені підготовки наших студентів, ми муситимемо укладати наші програми так, щоб дати студентові дійсно щось нове. Можливо, нам прийдеться краще синхронізувати нашу викладацьку діяльність, щоб оптимально використати час і виключати деякі повторення. З другого боку, я особисто був би за тим, щоб до них не включати актуальну проблематику України з подаванням рецептів її лікування, бо на це є інші форуми, а ми маємо займатися наукою.

Не потребуємо окремо наголошувати ще одну пекучу справу. Йдеться про підручники. Давніше ми могли собі радити чужинецькими виданнями. Сьогодні вже цього замало. Нам треба дати студентам посібники з основних ділянок знань в українській мові, і то в проглядному часі. Це стане в пригоді не тільки нашим студентам, але й для України. У нас покраща-

ла технічна база, бо маємо комп'ютери, а тим самим можна рахувати на справнішу видавничу діяльність.

Не зважаючи на всі об'єктивні труднощі, факультет, як мені видається, працював у минулому академічному році доволі успішно. Ми мали одну промоцію на доктора права (теперішній депутат ВР України Іван Білас) і дві магістерки з економічних наук (Лихотворик, Грицков'ян). Цього року підготовляється один докторський ригороз і декілька магістерських іспитів. Крім цього, факультет ухвалив надати звання почесного доктора Альберту Гайзенгоферу, який багато причинився до скріплення матеріальної бази УВУ. Промоція відбулася 27.5.94. Декан виголошував також дявдацію при наданні звання почесного сенатора нашому колишньому головному секретареві Володимирі Леникові (6.3.94) і добродієві УВУ Казимиру Гарасимові (26.5.94).

Важливе значення для нашої діяльності мав нововведений зимовий семестер, відкритий 8 листопада 1993, який тривав до березня 1994. Покищо він був проведений нашими силами, які є в Мюнхені, і для студентів з Мюнхену та околиць. Не виключене, що він в майбутньому може набрати ширших форм. З рамени нашого факультету проводили в ньому зайняття Дrajн'ювський, Присяжний, Шафовал і Соколюк.

Радо позвітував би про діяльність наших професорів, але, на жаль, для цього бракує їхніх звідомлень. Деканові відомо, що в Києві і у Львові викладав наш доцент Камінський, а в Чернівцях наш викладач д-р Полудлях. Проблема таких викладів в Україні має свою специфіку, про неї я говорив і писав у минулому році, а тому не буду повторюватися.

З уваги на брак ближчих відомостей від професури, обмежуся до звітування про свою діяльність, як декана.

Крім суто деканської праці (полагоджування студійних формальностей, листування тощо) приходилось деякий час (квітень і частина травня ц.р.) заступати ректора і виконувати його обов'язки. Серед імпрез з ініціативи декана (також у функції директора переміненого у міжчасі Інституту досліду національних проблем) або за його участю слід навести хоч би такі:

14.08.93 – конференція і „круглий стіл” на тему „Збройні сили України” за участю полк. Біласа, підполковників ІІ Коркодима і Сvirиденка, професорів Дrajн'ювського і Девбського;

28.08.93 – доповідь проф. Соколюка з нагоди другої річниці незалежності України на громадській імпрезі (цю доповідь транслювало радіо „Свобода” і передрукувала газета з Тернопільщини);

22.09.93 – інформація про УВУ для Марійської дружини зі Львова;

1.10.93 – розмова з керівником Баварського дому в Одесі п. Кеном;

1.10.93 – інформація про юридичні і економічні студії в УВУ для учасників семінаря в Ганс-Зайдель-Штіфтунг, які прибули з Інституту Кравченка в Києві;

4.10.93 – виступ академіка і депутата ВР І. Юхновського в УВУ;

5.10.93 – виступ мін. О. Ємця в УВУ;

14.10.93 – участь (з ректором і деканом ФФ) в авдієнції у міністра освіти Баварії Г. Цегетмасра;
19-20.10.93 – з ректором, деканом ФФ і головним секретарем поїздка до Бонну, де відбуто розмови у Мін. внутр. справ, Конрад-Аденауер-Штіфтунг, з деякими парламентаріями;
29.10.93 – виступ депутатів ВР І. Гриніва, Засця, Мовчана і Соболева;
3.11.93 – інформація про УВУ для прочан з України, які їздили до Люрду;
17.01.94 – інформації про УВУ хоріві „Лемковина” з України;
23.01.94 – з ректором до Євангелицького освітнього центру в Байройті – новорічне прийняття з важливими представниками політ. життя;
23.02.94 – доповідь про проєкт укр. конституції (в рамках унів. семінаря);
14-21.3.94 – з ректором і деканом ФФ в Кисві (16.3.94 участь в „дідсумковій колегії”, відвідини мін. Таланчука, І-го заст. Погрібного, заст. Мороза, мін. культури Дзюби, 17.3. інтерв’ю для радіо „Свобода”, 18.3. інтерв’ю для радіо „Україна”);
23.03.94 – з ректором і деканом ФФ звіт про поїздку до Кисва (в рамках унів. семінаря);
31.03.94 – доповідь посла В. Василенка про проєкт конституції України;
10.04.94 – привіт від УВУ для Собору УАПЦ в Генку (на бенкеті);
11.04.94 – Міністер Дзюба в УВУ - зустріч з представниками гром. орг.;
12.04.94 – Інформації про Україну для групи студентів-стипендіатів Конрад-Аденауер-Штіфтунг, які вибираються в Україну;
15.04.94 – Заступник представника президента з Чернігова Віталій Сарана відвідує УВУ;
16.04.94 – Участь у Загальних зборах Т-ва „Рідна Школа”;
18.04.94 – Відвідини Штіфтунг фюр Віссенсафт унд Політік в Ебенгаузен разом з головним секретарем УВУ, обговорення співпраці;
28.04.94 – Відвідини УВУ ректором Харківського державного інституту культури Василем Шейком і доц. Станіславом Частником, які виявили бажання співпраці з УВУ;
29.04.94 – Інтервенція в німецькому посольстві в Кисві (факс), у зв’язку з труднощами при виставлюванні віз для студентів;
29.04.94 – Інтерв’ю для телевізії в Іванофранківську (Гуменюк);
29.04.94 – Інтерв’ю для п. Льоманна, який очолюватиме станицю Конрад-Аденауер-Штіфтунг у Кисві (незабаром відкривають її);
27.06.94 – участь у презентації „Донау-Універсітет” у Кремсі (Австрія) торговельним відділом австрійського генерального консульства;
10.07.94 – відкриття літнього семестру;
13.07.94 – святочна інавгурація.

Це тільки головні дати з нашої діяльності. Додати слід, що, напр., в Кисві ми залишили пороблені мною зауваги до підручника німецької мови для 11 класу, який був перекладений з російської мови і якого небезпека полягає в тому, що за посередництвом цієї (тобто німецької) мови українським школярам впоюватиметься російський патріотизм. Один з наших

студентів підготовляє словник юридичних термінів у багатьох мовах. Певні зрушення закрюються щодо співпраці з відповідними німецькими науковими установами.

Всі ці і багато інших виявів діяльності свідчать про ріст наших можливостей і завдань та про потребу посилення наших зусиль. Важливе значення для творчої атмосфери має дружня співпраця між факультетами і на форумі Сенату. Перед нами ще великі завдання, тож долаймо їх дружно і в майбутньому.

Зиновій Соколюк
Декан Факультету права і суспільно-економічних наук
Українського Вільного Університету

ІНАВГУРАЦІЙНЕ СВЯТОЧНЕ СЛОВО
Літній Семестр УВУ 1994
13 липня 1994 року

АВГУСТИН ВОЛОШИН
Президент Карпатської України

і

Ректор Українського Вільного Університету

Наше двадцяте століття багате на важливі події і на визначних людей, чи не в кожній ділянці людського життя. Це відноситься і до нашої батьківщини України. Віками поневолена, велика й багата країна та її нарід пройшли у нашому столітті нелюдські випробування. Підневільний стан українського народу в його політичному й економічному житті, здавалось, доведе ще в нашому столітті до його загибелі. Так пророкували навіть більші, чи менші вчені, яким відомі були приклади заглиди цілих народів у минулому. Їхні прогнози часто обурювали нас, українських емігрантів, на що однак вони вперто не звертали уваги, послідовно ігнорували наші голоси. Трагедія їхня, а не менше й наша, полягала в тому, що ці самі люди були нераз готові дуже завзято боротись за збереження поодиноких родів нераз маленьких звіряток, навіть хробака – шкідника, виявляли надлюдські зусилля щоб рятувати від тотального знищення масиви лісів і мікроскопічні рослини та мікроби, що в наш час є загрожені технічним поступом сучасної цивілізації, але ніяк не були готові підняти голос, чи, як кажеться популярно, кивнути мізинним пальцем в обороні цілих народів, що їм загрожував послідовно стосований геноцид у їхньому біологічному існуванні й, часто, лінгвоцит у культурному житті, як і інші способи їх знищування, що їх можна би назвати соціально-економічними й політичними експериментами. Небезпека знищення для українського народу в його біологічному існуванні та викривлення його духовності існувала від десятиліть, й хоч вона зараз серйозно зменшилась, то ще й тепер не зовсім проминула. Але якщо український нарід всетаки вижив, та в особливо трудних умовах творив духовні вартості й дочекався суверенності й самостійності, то сталося це у великій мірі завдяки визначним особистостям, що їх наш нарід видав за час останнього століття. Вони, батьки й провідники народу, на своїх плечах, нераз самотужки, несли тягар боротьби за права свого народу до самостійного суверенного життя, часто складаючи свої голови на цьому тернистому шляху до остаточної мети. Одною із таких особистостей був о. Августин Волошин, пробудитель Срібної Землі, як популярно називано Карпатську, чи Закарпатську Україну, її президент за час короткотриваючої самостійності й

останній ректор Українського Вільного Університету його празького періоду.

Саме цього року минає двадцять років від народження Отця Шамбеляна Агустина Волошина. Цього року припадають й інші ювілейні дати з його життя та з найновішої історії його вужчої батьківщини – Карпатської України, а саме: 55-річчя від часу проголошення самостійності Карпатської України у березні 1939 року та вибору парламентом цієї маленької української держави о. Агустина Волошина її президентом, як і 50-річчя перебрання ним, вже як емігрантом у Празі, обов'язків ректора Українського Вільного Університету – нашої Альма Матер, у найбільш загрожений для її існування момент.

Отож з нагоди цих згаданих ювілейних дат, що їх відзначаємо цього року, зважаючи на великі заслуги о. Агустина Волошина для українського народу в загальному та на його заслуги для Українського Вільного Університету зокрема, як його довголітнього приятеля, професора й ректора, ми рішили присвятити йому сьогодні на цьому нашому святі невеличку долю нашого часу та уваги, щоб познайомити, в першу чергу, Вас, дорогі наші студенти, із особою цієї визначної української людини, та пригадати його особу й заслуги нашим колегам – викладачам та присутнім тут сьогодні шановним гостям.

* * *

Насамперед кілька особистих даних, себто хронологічна канва життя. Отець Агустин Волошин народився у священничій родині 17 березня 1874 року, в селі Калечин біля Волового, тепер Карпатської області. Батьки його – о. Іван і Ольга Волошин. Карпатська Україна, чи Мадярська Русь, як її тоді називали, належала до Угорщини, що, як відомо, входила у склад Австро-Угорської Монархії Габсбургів. Початкову школу Агустин Волошин закінчив у родинному селі, а гімназію – в Ужгороді. Богословські студії відбув у Греко-католицькій Семінарії Мукачівської єпархії в Ужгороді та на богословському факультеті на університеті в Будапешті. Крім богословських студій, А. Волошин здобув також (1897) диплом учителя горожанської школи, що дорівнювала чотирьом класам гімназії, а згодом підвищив свої педагогічні кваліфікації ще студіями у Вищій педагогічній школі у Будапешті. Час навчання і студій о. Волошина припав на період посиленої мадяризації населення Закарпаття, а особливо шкільництва. Знання української мови він здобував здебільше самотужки. Все таки, вкінці опанував її досконало та став непоганим мовником.

Основним заняттям і покликанням о. Волошина на все життя стала педагогіка, себто праця з молоддю; явище це в його житті не випадкове, а радше продумана цілеспрямованість. Отець Волошин почав навчати в школі 1897, у 1912 році він став учителем чоловічої учительської семінарії, а від 1917 по 1938 рік – він директор цього навчального церковного закладу в Ужгороді. В роках 1906-1934 він також професор педагогіки у Богословському ліцеї в Ужгороді.

У 1924 року о. Волошин був номінований папським шамбеляном. Від 1925 року по 1929 він посол до чехословацького парламенту від Християнської Народної Партії Закарпаття, що її основником він був. Він також редактор першого часопису українською мовою на Закарпатті (назва часопису: «Наука» 1897-1918; а опісля, як його продовження – «Свобода» 1920-1938), автор шкільних підручників, суспільно-громадський та політичний діяч. Немає в тому часі, здається, ні однієї інституції чи організації українського національного напрямку в Карпатській Русі-Україні, якої засновником, членом управи, чи взагалі рушійною силою, оцим франківським духом (*spiritus movens*), що пориває до змагання, не був би о. Волошин.

За все своє свідоме життя найбільше уваги й енергії присвятив о. Волошин змаганням за збереження мови свого народу в школі й Церкві. Він, як і Шевченко, поставив на сторожі свого народу – «слово», українське слово, без огляду на те, як офіційно його називали, прозивали та деформували. Вершком його політичної діяльності і служіння своєму народові (у наш час назвали б це вершком політичної кар'єри) – був вибір його на президента Карпатської України у 1939. Після цього послідувала еміграція з Хусту через Румунію до Праги, де він зразу стає до праці, як професор педагогіки, згодом він назначений продеканом філософського факультету, щоб вкінці у виїнятково складних умовах перебрати на себе й обов'язки ректора Українського Вільного Університету. Зайняття Праги радяськими військами весною 1945 року припечатало його долю. Він приречений на муки й смерть. Хоч його приятелі й навіть свояки та родичі стараються переконати його, щоб виїхав на Захід і пропонують транспорт, він рішається не віддалюватись далеко від рідного краю і остається у Празі з надією, що Чехословаччина буде вільною країною після війни, й що його охоронять політичні чинники цієї країни, що була відома перед 2-ою Світовою війною своїм демократичним устроєм і системою правової держави. Крім цього, він переконаний, що все, що він у своєму житті робив, робив для добра свого народу й не почуватись до будь-якої вини перед будь-ким. Не виїхали з Праги на еміграцію і інші (майже всі) міністри уряду Карпатської України. Це була політична наївність. Усіх їх арештували каральні органи СРСР НКВД або Смерш. Президента української держави, хай і малої територією та короткотриваючої Карпатської України, Москва не пощадила, не могла пощадити, бо це був видимий, живучий символ у змаганнях українського народу до самостійності.

Отець Шамбелян Августин Волошин був арештований у Празі офіцером Смершу М. Щибайловим (у документі: «Протокол задержання» він називає себе співробітником військової частини, що має число полевой пошти: 43850) 15-го травня 1945 року. «Протокол арешту» підписав як свідок також сержант Суворов. З Праги перевезли о. Волошина до Москви, до Лефортовської тюрми, де 20-го травня була виповнена «Анкета арестованного». Внедовзі після цього, а саме: 19 липня 1945 року в годині 3:20 після обіду о. Августин Волошин помер, як стверджує тюремний лікар,

«від параліжу серця». (Заввага: Можливо, що о. Волошин помер у тюремній в'язниці Бутирок, куди поручав його перевезти тюремний лікар). Можна сміло припускати, що о. Волошин був замучений, або отруєний.

Читаючи його спогади та переглядаючи його наукову, публіцистичну та белетристичну творчість (він писав оповідання для народу, як також драматичні твори), переконуємося, що життя о. Волошина було суцільно виповнене служінням своєму народові та зтяжною боротьбою за його мову, за традиції, за краще, щасливіше життя у своїй вільній батьківщині. Життя його не було легким. У ранній молодості, коли йому було 18 років, о. Волошин утратив батька, а пізніше в житті остався самотнім, бездітним вдівцем (дружина Ірина, уроджена Петрик, померла 1936).

* * *

Нас, звичайно, найбільше цікавить, яке відношення мав о. Волошин до Українського Вільного Університету. Отож, про це й бажасмо сказати кілька слів.

У 1938-му році, коли о. Августин Волошин став прем'єром автономного уряду Карпатської України, Сенат УВУ рішив вшанувати його почесним докторатом на правничому факультеті. Дехто каже, що сталось це під впливом еuforia, що запанувала тоді серед українських емігрантів у Чехословаччині, а, особливо, в кругах самого УВУ. Хай і так. Але українській інституції ішлося про те, щоб підкріпити авторитет носія української національної ідеї у цій окраїнній частині України, що її населення віками було відірване від українського материка. Були тут ще й інші моменти, що про них не всі знали, або й забули. І тут, власне, хочемо їх пригадати. Була, наприклад, зродилась ідея, щоб Український Вільний Університет перенести з Праги на Закарпаття до Ужгороду, або до Хусту, й з приватного зробити його державним університетом. Ідею цю далеко перед проголошенням самостійності Карпатської України підніс якраз о. Волошин, коли був послом у другій половині двадцятих років у чехословацькому парламенті. Він робив відповідні заходи так на форумі парламенту, як і перед відповідними державними чинниками республіки в цьому напрямі. На жаль, не одержав належної піддержки зі сторони інших послів та сенаторів із Закарпаття у парламенті, ані позитивного відгуку зі сторони державних чинників Чехословаччини. Самі закарпатські послы й сенатори не піддержали цього проєкту з політичних причин, будучи русофільських переконань, або прямо мадяронами, а празький уряд радше з фінансових причин, хоч і політичні моменти зіграли тут певну роль. Одні й другі не бажали собі впливу на молоді українські професійні сили зі сторони української національної інституції. Але одержала ця ідея піддержку від тих професійних та суспільно-громадських організацій, що стояли на українських національних позиціях, і в яких активним був о. монсініор Волошин. У 1927 році ці організації (Шкільна Матка Русинів,

Просвіта, Учительська Громада) вислали листа до Міністерства Закордонних Справ Чехословаччини з проханням перенести УВУ до Ужгороду.

Можна припускати, що ситуація на Закарпатті навіть і під сучасну пору була б далеко іншою, як вона є, – не було б там сьогодні цих проблем, що їх маємо (мадяронська церква, русинський рух та спроби політичного естаблішменту, як не політично, то бодай економічно запрягтися до чужого воза, головню мадярського), якби в той час УВУ був перенесений на Карпатську Україну. – Ідея ця, хоч тоді не здійснена, не завмерла. Були й пізніші старання в цій справі. І так, наприклад, у 1935 році до Ужгороду в тій справі прибув був проф. УВУ Станіслав Дністрянський, але зразу ж там же і помер. Ідея ця знову актуалізується і набирає все більш конкретних форм у зв'язку із політичними подіями, що розігрались 1938 року у цьому регіоні. Від весни 1938 року до весни 1939 року зроблено цілий ряд заходів, щоб на територію Карпатської України, а саме – до Хусту, перенести українські академічні інституції, що існували в Чехії, й на їх базі створити Український Державний Університет із чотирьох факультетами: філософічним, правничим, господарським і медичним. Ішлося, отже, про такі вищі навчальні заклади, як: УВУ, УТГІ, Українська Висока Педагогічна Школа ім. Драгоманова, Студія Українського Пластичного Мистецтва, та Українська Господарська Академія у Подєбрадах. Для університету мали бути побудовані нові приміщення в Хусті. Справою переносу цих українських інституцій занимались представники уряду Карпатської України з одної сторони та представники згаданих вищих навчальних закладів – з другої. В УВУ від осені 1938 року існувала для цього окрема комісія. Якщоб не мадярська окупація Карпатської України, УВУ став би був базою для дійсно самотнього українського національного університету на українській території поза УРСР, а, тим самим, був би єдиним вільним від сталінської контролю українським університетом. І знову ж заслуга в цьому була б о. Августина Волошина. Тому й не диво, що коли він, як президент – емігрант, опинився у Празі, його радо прийняли у ряди викладачів УВУ. Він був іменований професором педагогіки й у ці воєнні роки викладає: (1940/41) Педагогічну методологію із практичними вправами з цього предмету; (1941/42) Методику навчання мови та історії, Методику навчання арифметики й природничих наук і практичні вправи. У цій своїй ділянці, себто у ділянці педагогіки, о. проф. Волошин вже має ряд публікацій: *Дидактика* (1922), *Педагогічна психологія* (1935), *Коротка історія психології* (1937), *Педагогічна методологія* (1941), *Перегляд історії української освіти* (1941) та *Педагогічна етика* (1942). В академічному році 1940/41 о. проф. Волошин стає продеканом філософічного факультету, а в 1945 році стає ректором. Дві причини склались на те, що о. Волошин взяв на себе цей обов'язок. По перше тому, що прийшла саме тоді черговість вибору ректора із філософічного факультету, а по друге тому, що о. Волошин рішив не покидати Праги, як це зробили інші професори УВУ. Але були й такі, як згадує про це один із молодших тоді професорів (проф. д-р Я.

Рудницький), що рішили за всяку ціну залишитися й оберігати УВУ (І. Пав'кевич, О. Колесса, Д. Антонович). До них належав і о. Волошин, котрого останній вибраний ректор УВУ А. Яковлів назначив ректором – заступником, заки сам опустив Прагу. Можна сказати, що в тій ситуації це був дуже влучний вибір. Керівники УВУ сподівались, що о. Волошин буде гідно захищати його ідеали. У цьому вони не помилились. Така мала деталь для ілюстрації: у Протоколі арешту й переслухання видніє власноручний підпис арештованого, як: Проф. Д-р. Авг. Ів. Волошин. У цьому ж самому документі каштан Смершу Щибайлов написав, що громадянин Волошин був професором «Українського Університету», пропустивши «Вільного» (мабуть, щоб оминати цього крамольного прикметника). Можна, отже, сказати, що тортури й наруги в руках Смершу о. Волошин терпів також й за те, що був професором і ректором Українського Вільного Університету.

* * *

Коли ближче познайомитись із життям та діяльністю бл. п. о. Волошина, то стає ясным чому саме він став президентом держави Карпатської України. Іншої такої людини, як він, на Закарпатті не було, а й у цілій Україні їх можна було тоді порахувати на пальцях одної руки. Це був одержимий патріот своєї вужчої батьківщини, але рівночасно й великий та своєрідний соборник. Він все своє життя вірив і очікував з'єднання всіх українських земель в одній самостійній і незалежній державі. Як католицький священник, він також щиро бажав єдності Христової Церкви в Україні під проводом папи римського, як про це яскраво свідчить його Політичний заповіт. Хай для ілюстрації цієї його ідеї соборности послужить невеличка цитата із його писань про українську національну символіку.

«Наш синьо-жовтий прапор є символом найсвятіших ідей, наших найглибших засад і почувань, є нашою програмою. Барва синя підносить нашу душу до ясного неба... А жовта барва розносить наші взори по наших золотих нивах, по нашій рідній землі, де жили наші предки і де живемо днесь ми самі.. Синя барва спрямовує наші серця і уми до ідеалу людського життя, а жовта барва наминає нас до наслідування ідеалів народних.» – (Цитата із газети *Наш Прапор*, що виходила у Львові перед 2-ою Світовою війною, у статті Григорія Дем'яна, «Провідник Карпатської України», *Свобода*, Джерсі Сіті, США, 18 березня, 1994, без дальших бібліографічних даних.).

Готуючись на смерть, о. Волошин приготував дуже подрібний тестамент – завіщання, в якому остання частина – його політичний Заповіт. Цей Заповіт й посьогодні не втратив своєї актуальности.

Коли нарід наш одержить свою політичну свободу, конституцію свою має приспособляти до абсолютної етики християнського абсолютизму; особливо має забезпечити повну свободу діяльності для всіх історичних чинників освіти, між ними й для Католицької Церкви. Лиш загально-християнська етика стоїть над народами й державами, може забезпечити й нашому народові почесне місце в родині цивілізованих націй. Християнський світогляд подає нам можності найширшої й найсправедливішої соціалізації громадянського життя без утилітаризму й без жорстокости безбожного соціального плану. Без додержування цієї головної основи здорового розвитку культури, нарід наш знову може втратити свою тяжко здобуту свободу.

* * *

Через кілька днів, 19-го липня ц. р., припадає 49-та річниця від дня мученичої смерті бл.пам. о. Шамбеляна Августина Волошина, Президента Карпатської України й останнього ректора празького періоду існування нашого університету. Вшануймо його світлу пам'ять, схиливши в покорі перед його прахом наші голови в однохвилинній мовчанці.

ДОКУМЕНТИ Й ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Августин Волошин: *Мій заповіт (тестамент)*. 19. серпня 1944. Прага. 5 стор. Ксероксова копія машинопису. Заповіт має окрему титульну сторінку, на якій, крім повищих даних, запис: Заповіт зроблений перед свідками: Степан Клочурак – редактор, Д-р. Микола Долинай – лікар. Вкінці заповіту власноручний підпис о. Волошина й підписи обох свідків. – Заповіт обнімає п'ять точок. Чотири присв'ячені приватним справам, переважно справі особистого майна, а п'ята має заголовок: **Мій політичний заповіт**.

За використання тексту Заповіту складаю щиру подяку послові України в Чехії Романові Лубківському.

2. «Анкета арестованного». Ідеться, очевидно, про ксероксову копію «Протоколу арешту». Формуляр «Анкети» із чотирьох листків на російській мові, виповнений ручно також російською мовою, включає особисті дані о. А. Волошина, включно з відтиском вказівного пальця мабуть правого, – та дві знімки паспортного формату пряму і з профіля. «Анкета» була виповнена у Москві. Під рубрикою ч. 18: *Коли арештований*, стоїть дата: 20-го травня 1945 року. До «Анкети» додано залучники: 1) «Протокол Задержания» від 15-травня 1945 року (один листок); 2) «Заключение», т. зн. лікарське обслідування о. Волошина, дато-

ване 10-им липня 1945 року, і підписане майором медичної служби Яншінім (один листок); 3) «копія» «Акту», що в ньому дежурний лікар тюрми (не сказано якої) стверджує смерть о. Волошина 19-го липня 1945 року в годині 15:20.

3. Августин Волошин: *Спомини. Релігійно-національна боротьба карпатських русинів-українців проти мадярського шовінізму*. 12-ге вид./ Філадельфія, Па., ЗДА, В-во «Карпатський Голос», 1959. 56 стор.

4. *Логіка*. Уложив Августин Волошин. Переробив Андрій Алиськевич. Ужгород, Накладом Педагогічного Товариства Підкарпатської Русі, 1935. 89, 5 стор.

5. Августин Волошин: *Педагогічна методологія*. Книга I: *Методологія навчання. Для вчителів та вчительських семінарій*. Прага, Українське В-во «Пробоем», 1943. 204, 4 стор.

6. Августин Волошин: *Фабіоля. Історична драма в 4 діях, 6 картинах*. (За Визиманом). Прага, Українське В-во «Пробоем», 1942. (Релігійна Бібліотека, ч. 2).

7. В. Маркусь: «Волошин Августин», *Енциклопедія Українознавства. Словникова частин I*. Мюнхен – Париж, В-во «Молоде Життя», 1955., стор. 315.

8. В. Маркусь: «Дві вільні установи – НТШ і УВУ та Закарпаття», *Від Наукового Товариства ім. Шевченка до Українського Вільного Університету. Міжнародна Наукова Конференція (Пряшів – Свидник, 12-15 червня 1991 р.): Матеріали*. Київ – Львів і. т. д., 1992., стор. 157-169.

9. Микола Вайда: «о. Августин Волошин провідник учителів Закарпаття. (У 94-ті роковини його народження і 30-річчя заснування «Карпатської Січі»)», *Новий Шлях* (Вінніпег, Канада), 27 квітня, 1968.

10. Григорій Дем'ян. «Провідник Карпатської України. (до 120-річчя з дня народження Августина Волошина)», *Свобода* (Джерзі Сіті, США), 18 березня, 1994.

11. Лист проф. д-ра Ярослава Рудницького до автора від 18 лютого, 1994.

12. Яр. Рудницький: «Спогад про Президента о. А. Волошина», один листок машинопису в залученні до листа (див 11).

13. Лист д-ра Миколи Кушніренка до автора від 4 березня 1994.

14. Записка д-ра Івана Жегуца, студента УВУ в Празі 1943-44 р. (для автора), червень 1994, про виклади о. проф. Волошина у Празі, про справу його ректорства, та про деякі його видання.

15. Степан Відняньський: «Український Вільний Університет» (II), *Неопалима Купина*, No. 1(15) січень 1994, стор. 91-106.

*Проф. д-р Мирослав Лабунька
Декан Філософічного Факультету*

Члени Сенату і діяльність УВУ в 1993/1994

Роман Дrajнiовський, ректор УВУ

Мирослав Лабунька, декан Ф. Ф.

Зиновій Соколюк, декан Ф. Права і Е. Н.

Петро Гой, проректор УВУ

Григорій Васькович, продекан Ф. Ф.

*Микола Богатюк, продекан
Ф. Права і Е. Н.*

Інавгурація літнього семестру 1994 р. Сидять (зліва направо): Богдан Цюцюра, Олександра Кисілевська-Ткач, Зиновій Соколюк, Мирослав Лабунька, Григорій Васькович, Юрій Бойко-Блохін, промовляє ректор Роман Дразньовський.

Учасники інавгурації: професори, студенти і гості, між ними у першому ряді генеральний консул України в Мюнхені, Анатолій Пономаренко з дружиною, о. Мирон Молчко, Степан Костюк (голова ЦПУЕН) і ін.

Професори, доценти, викладачі і студенти УВУ у літньому семестрі 1994 р. Сидять (зліва направо): Д. Злецько, М. Шафровал, О. Кистлевська-Ткач, С. Злунко, В. Косик, З. Соколюк з дружиною, Р. Дразньовський з дружиною, М. Лабунька з дружиною, І. Зельник, Г. Васькович, В. Гаврилюк.

Професорська Рада УВУ у літньому семестрі 1994 р., на якій обрано керівні органи Університету на академічний рік 1994/95. Сидять члени новообраного Сенату (зліва направо): В. Косиш – продекан Ф. Ф., М. Лабунька – декан Ф. Ф., Р. Дражньовський – ректор УВУ, Г. Васильович – проректор УВУ, З. Соколюк – декан Ф. Права і Е. Н., О. Кушета – продекан Ф. Права і Е. Н. Стоять (зліва направо): Василь Лучків, Микола Шафоровал, Борислав Білаш, Омельян Бей, Юрій Муличак, Олександра Кисілевська-Ткач, Олег Шаблій, Ірена Шумська-Мороз, Богдан Цюцюра, Олександра Вінтоняк, Леонід Рудницький, Богдан Футей, Микола Мушинка, Адвентина Животенко-Пянков, Радослав Жук, Віктор Коптілов, Дмитро Зленко, Юрій Бача, В. Леник.

Промоція трьох докторантів з України в літньому семестрі 1994. Стоять (зліва направо): М. Лабунька, З. Соколюк, Р. Дразньовський, Омелян Бей, Володимир Косик.

На світліні новопромовані доктори (зліва направо): М. Кугутяк, В. Шевчук і П. Берко wraz із ректором, деканами і промоторами.

Спільна святкова знімка з промоції почесного доктора УВУ К. Гайзенгофера літом 1994. Почесний доктор і його дружина сидять посередині між ректором і деканами в оточенні гостей, присутніх на промоції.

Генеральний консул України в Мюнхені А. Пономаренко доповідає на форумі Постійного університетського семінара УВУ. Головує на сесії декан Ф. Ф. М. Лабунька, директор Семінарс

Учасники краєзнавчої екскурсії 1994 р. Професори: О. Шаблій, М. Лабунька і А. Карась.

Український Вільний Університет у Мюнхені. В цьому домі приміщений також Генеральний Консулят України в Мюнхені.

Світлив: Микола Жикалюк

